

İSPANYA İÇ SAVAŞI'NIN 63. YILINDA MOSKOVA ÇOCUKLARI

Mehmet Necati KUTLU (*)

1936-1939 yılları arasında İspanya'da yüzyılımızın belki de en kanlı iç savaşı yaşanmış ve İspanya yakın tarihine damgasına vuran bu savaş bir milyon civarında can kaybına yol açmıştır. Sert virajların alındığı bu yakın tarih sürecinde 30'lu yılların başında bir dikta devrilip monarşi sona ermiş, Cumhuriyet ilan edilmiş, kargaşalı ve kanlı kısacık cumhuriyet yıllarından sonra ise 1936'dan 1939'a dek Cumhuriyetçilerle Milliyetçiler arasında bir iç savaş yaşanmıştır (1). Yaşanan iç savaşın Picasso'nun ünlü tablosu sayesinde dünyada en çok tanınan boyutu Guernica bombardımanıysa, en trajik boyutlarından biri olmakla birlikte özellikle ülkemizde heme hemen hiç bilinmeyen bir yönü de 1937 yılında Kuzey bölgelerde yaşanan "çocukların tahliyesi" dir. Bu dönemde Francisco Franco'nun (1892-1975) milliyetçi güçlerine karşı direnen kuzey vilayetleri, direniş güçlerinin zayıflaması üzerine olası işgalden en azından çocukları kurtarmak amacıyla uluslararası yardım çağrısında bulunmuşlar ve bu çağrı Sovyetler Birliği, Fransa, İngiltere ve Belçika gibi ülkelerden yanıt bulmuştur.

Araştırmacı Ronal Frazer, İspanya iç savaşı hakkında kaleme aldığı, "İspanya'nın Kanı" adlı eserinde bu konuyu, şu sözlerle aktarmıştır :

"Gijön'un düşmesinden yaklaşık bir ay önce her türlü tahliyeyi yasaklamış olan Asturias Konseyi, çok sayıda çocuğun dışarı gönderilmesine izin

(*) Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

(1) Ayrıntılı bilgi için bkz., Neyire Gül Işık, Yeni Bir Üniversite Yine Bir Üniversite, Milliyet Sanat, Sayı : 442, İstanbul, 15 Ekim 1998. s. 19.

Bilboa'da bombardıman alarmı

verdi. İki ila oniki yaş arasında 1200 kadar çocuk Eylül'ün son haftasında St. Nazaire'ye gönderilmek üzere bir Fransız şilebine bindirildiler ve oradan da Leningrad'a gidecek bir Sovyet yolcu gemisine nakledildiler. Kurtarılanların çoğu yirmi yıldan fazla bir süre kendi ülkelerini göremeyeceklerdi." (2).

(2) Ronald Frazer, İspanya'nın Kanı, İçsavaş Deneyimi 1936-1939), Belge Uluslararası Yayıncılık, İstanbul, 1995, s. 576.

*İç savaş sırasında cepheye asker taşıyan bir tren, üzerinde
“Bu satırlar üzerine ant içelim kardeşler, zulme boyun eğmektense ölüme razıyız!”
yazıyor.*

Asturias, Bask Ülkesi, Ctaluna ve Madrid'den toplam 2500-3000 kadar çocuk bu dönemde kuzey bölgelerden deniz yoluyla ülkeden çıkarılmıştır. İspanya'da genellikle “Los Ninos de Moscu” (Moskova Çocukları) adıyla bilinen bu çocukların bir kısmı, daha sonra ülkelerine dönebilmişse de önemli bir kısmı, vefat, evlilik gibi nedenlerle bir daha doğdukları topraklara dönememişlerdir.

Stalin döneminde Sovyetler Birliği'ne giden çocuklar kendileri için özel olarak hazırlanan iyi şartlar altına yaşamalarına, hemen hemen tümü iye birer eğitim alabilmelerine karşın, 1956 yılında Stalin'in ölümüne dek ülkeden ayrılamamışlar ve İspanya'da demokrasi olmadığı gerekçesiyle vatanlarına dönememişlerdir. Bu çocukların bir çoğu değişik meslek dallarında çalışmışlarsa da, anadillerinin İspanyolca olması ve bunun gibi birkatım avantajları nedeniyle bir dönem KGB tarafından da kullanılmışlardır. Meksika'da Troçki'yi öldüren Luis Mercader de bu çocuklardan biridir ve 1940-1960 arası hapis yattıktan sonra, Meksika'dan Küba'ya gitmiş, 1965 yılında da tekrar S.S.C.B.'ye dönmüştür. Madalya ile ödüllendirilen ve maaş bağlayan Merca-

der, “Moskova Çocuklarının” en ünlüsü Ramón López adıyla bu ülkede ölmüştür.

1996 yılı Temmuz ayında İspanya Bilim ve Eğitim Bakanlığı'nın, yabancı İspanyol Dili ve Edebiyatı öğretim elemanları için düzenlediği, “öğretim metodolojisi” kursund, Gürcistan'dan gelen bir bayanın adını Adela Martinez Martinez olduğunu öğrendiğimde doğrusu şaşırılmışım. Son derece sevecen ve iyi niyetli bu hanımla tanıştıkça, kursta Gürcistan'ı mükemmel bir İspanya ispanyolcası konuşan, İspanyol isimli bir bayanın temsil etmesinin ardındaki inanılmaz hikayeyi de öğrendim. Aşağıda, öğretim görevlisi Adela Martinez Martinez'le 30 Temmuz 1996 günü Madrid'te yaptığım röportaj yer almaktadır :

M.N.K. : Tam adınızı alabilir miyim lütfen?

A.M.M. : Adelina Martinez Martinez

M.N.K. : Bayan Adela, sizin Moskova çocuklarından olduğunuzu biliyoruz, İspanya'dan ayrıldığınızda kaç yaşınızdaydınız?

A.M.M. : Yedi yaşımıdaydım.

M.N.K. : Yanınızda kim vardı, yalnız değildiniz değil mi?

A.M.M. : Kardeşim ve Başka çocuklar vardı.

M.N.K. : Kardeşiniz sizden büyüktü değil mi?

A.M.M. : Evet, benden iki yaş büyüktü.

M.N.K. : Tam olarak nereden ve ne zaman yola çıktınız?

A.M.M. : Gijón'dan, Gijón limanından çıktık, ayı hatırlamıyorum, 1937 yılıydı.

M.N.K. : Ayı hatırlamıyorsunuz.

A.M.M. : Yaz aylarından biriydi, Temmuz olabilir.

M.N.K. : 1937 yılı Temmuz ayı. Başka çocuklarla birlikte yolculuk yaptığınızı söylediniz, kimlerin çocuklarıydı bunlar? Anne ve babaları kimlerdi, bunları hatırlıyor musunuz?

A.M.M. : Hayır, hayır çok küçüktüm. Bu çocuklar İspanya'nın kuzey bölgesinden, çoğu Asturiaslı ve Bask kökenli çocuklarda, Mardir'den gelenler de büyükçe bir gruptu, Castilla'dan yani.

M.N.K. : Ama ne tür ailelerin çocuklarıydı, bunlar, nasıl söylesem, belli bir...

A.M.M. : Yo, yo, orta halli ailelerin çocuklarıydı.

M.N.K. : Peki bir ideolojiyi temsil ediyorlar mıydı? Örneğin, bunlar komünistlerin çocuklarıydı diyebilir miyiz?

A.M.M. : Evet, öyle denebilir.

M.N.K. : Öyleydiler diyorsunuz.

A.M.M. : Evet.

M.N.K. : Yani davaya inanmış kişiler.

A.M.M. : Davaya inananlar.

M.N.K. : Buradan çıktınız, peki nerelere uğradınız hatırlıyor musunuz?

A.M.M. : Leningard'a vardık.

M.N.K. : Bir anda.

A.M.M. : Evet (gülüşmeler), Kuzeyden Leningrad'a vardık ve bizleri değişik "çocuk evlerine" yerleştirdiler.

M.N.K. : Gittiğinizde, o "çocuk evlerinde" ne zamana dek kalacağınızı düşünüyordunuz? Bir fikriniz var mıydı, bunu düşünüyor muydunuz?

A.M.M. : Yo, yo, çok küçüktüm ve bunu düşünmüyordum.

M.N.K. : Peki büyüdükten sonra, hiç dönmeniz gerektiğini düşündünüz mü?

A.M.M. : Nasıl söyleyeyim, tabii döneyi düşünüyordum. Ben de biraz büyümüştüm, ama büyüklerimiz yani benden büyükler, beklememiz gerektiği-

ni söylüyorlardı. İspanya'ya demokrasi geldiğinde döneceğimizi söylüyorlardı.

M.N.K. : Evet... Peki büyükler kimlerdi?

A.M.M. : Yaşını başını almış kişilerdi, eğitmen olarak gelmişlerdi, anlıyor musun? Tabii onların arasında da komünistler vardı. Bizi toplayıp konuşmalar yapıyorlar, savaş kazanıldığında döneceğimizi söylüyorlardı, ama kaybettik, öyle değil mi?

M.N.K. : Ama onlar size bunları söylediğinde, savaş kaybedilmişti sanırım.

A.M.M. : Evet kaybedilmişti ama Stalin, "İspanyol çocuklar, ancak İspanya'ya demokrasi geldiğinde dönebilirler" demişti.

M.N.K. : Bu gerçekleşmeden dönme olasılığımız yoktu yani.

A.M.M. : Hayır.

M.N.K. : O günkü çocuk aklınızla değerlendirdiğinizde, oradaki yaşam düzeyinizle, burada, İspanya'daki yaşam düzeyinizi karşılaştırabilir misiniz?

A.M.M. : Hayır, hayır, karşılaştırmamalı, karşılaştırılmaz da zaten. Biz bir çocuk evindeydik, başka fikirlerimiz, başka oyunlarımız vardı. Ortam farklıydı. Öte yanda, babamın evinden, daha doğrusu annemin evinden çıkmıştık. Orada arkadaşlarım vardı ve bir çocuk evinde bulunmamız gerektiğinin bilincindeydik.

M.N.K. : Biraz özel olabilir ama bir miktar geriye dönersek, somut olarak yola çıktığımız günü hatırlıyor musunuz?

A.M.M. : Yalnızca bizleri gemiye bindirdikleri anı hatırlıyorum, veda anını...

M.N.K. : Nasıl olmuştu, bize biraz anlatır mısınız?

A.M.M. : Yo, yo çok trajikti ve hatırlamak istemiyorum.

M.N.K. : Pekâla. Önümde bir takım isimler var, Dolores Ibárruri (3) (La Pasionaria), Rafael Vidiela, İspanya Komünist Partisi Merkez Komitesi üyeleri vs. Bu kişilerin, çocukların geri dönmemelerinde önemli rol oynadıkları söyleniyor. Örneğin 1940'lı yıllarda filan bu çocukların pekâla geri dönebileceklerini düşünenler var. "Herhalde onları öldürecek değillerdi" diyorlar. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

A.M.M. : Dolores Ibárruri o dönemde Moskova'da bulunuyordu. Öyle değil mi? İspanya Komünist Partisi Sekreteriydi, o da Stalin gibi düşünüyordu, dönemeyeceğimizi düşünüyordu. Buna karşın burada savaş başladığında, II. Dünya Savaşı'ndan söz ediyorum, Dolores hep çocuklarla birlikteydi. Değişik çocuk evlerini dolaşıyor ve bizlere moral veriyordu. Ümidimizi yitirmemizi, İspanya'ya döneceğimizi söylüyordu. Çocuklara İspanyolca'yı öğretmemiz gerektiğini, bunun vatanımızın geleceği için önemli olduğunu anlatıyordu.

M.N.K. : Çocuklar derken kimi kastediyorsunuz, sizden daha küçükleri mi?

A.M.M. : Daha küçükleri.

M.N.K. : Yani sizden bile daha küçük çocuklar vardı.

A.M.M. : Tabi daha küçükler vardı. Bir yaşındayken, iki yaşındayken gelenler vardı.

M.N.K. : Bir çokları, "çocuklar pekâla dönebilirlerdi ve hiç bir şey de olmazdı" diyorlar. Bu konuda ne düşünüyorsunuz

A.M.M. : Çocuklar... Çocuklar kendi başlarına dönemez ki.

M.N.K. : Yani acaba dönmelerini engelleyenler mi vardı demek istiyorum.

---

(3) "Pasionaria" takma adıyla tanınan, 1895-1989 yılları arasında yaşamış İspanyol, bayan siyasetçi. 1936 yılında parlamentoya İspanya Komünist Partisi, Asturias milletvekili olarak girmiştir. İç savaş sırasında propaganda faaliyetleriyle dikkati çekmiştir.

A.M.M. : Komünist Parti'nin bir teşkilatı vardı ve nüvesi oradaydı. Her şeye karar veren onlardı, biz onlara bağlıydık.

M.N.K. : Siz onların bu çocukları geri yollamamalarının olumlu mu değerlendiriyorsunuz olumsuz mu?

A.M.M. : Bizler Sovyet yetkililerine bağlıydık, biz onlara bağlıydık.

M.N.K. : Yani “ne olumlu ne de olumsuz, sadece öyle olması gerekiyordu” mu demek istiyorsunuz?

A.M.M. : Öyle olması gerekiyordu. Ancak Kruşçev iktidara geldiğinde bizlere İspanya'ya dönebilme izni verildi. O dönemde Franco sağdı daha.

M.N.K. : Yanılıyorsam beni bağışlayın, bu çocukların orada bulunan yetkililere iş çıkması için gerekli olduklarına dair söylentiler duydum. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Yani, “çocuklar gitselerdi, büyüklere de gerek kalmayacaktı” diyenler var.

A.M.M. : Moskova'da mı, Rusya'da mı?

M.N.K. : Evet, bu doğru olabilir mi?

A.M.M. : Hayır, hayır.

M.N.K. : “Onları korumak için oradaydılar” diyorsunuz.

A.M.M. : Onları korumak içindi, Franco yönetiminden de çok bahsediliyordu.

M.N.K. : İspanyolca'yı nasıl oldu da unutmadınız?

A.M.M. : Çünkü yalnızca İspanyol çocukların bulunduğu “çocuk evlerinde” kalıyorduk. Başka milletlerin çocukları yoktu aramızda. Sadece İspanyol çocuklara ayrılmış evlerdi.

M.N.K. : Eğitim hangi dilde veriliyordu?

A.M.M. : Başta tümüyle İspanyolcaydı, yavaş yavaş Rusça dersleri ve Rus dilini eğitim programına soktular. Kısa zamanda İspanyolca'yı unutmasızın Rusça'yı da öğrendik.

M.N.K. : Çocuk evleri nerelerde bulunuyordu ve siz hangilerinde kaldınız?

A.M.M. : Evlerin bazıları Moskova dışında, diğerleri Leningrad dışında bulunuyorlardı. Leningrad'da bir de "yetişkinler evi" vardı. Moskova merkezinde de yetişkinler için bir ev vardı. Çoğu şehir dışındaydı. Bir "çocuk evi" de Odessa'da vardı. Ben değişik evlerde kaldım.

M.N.K. : Somut olarak hangilerinde kaldığınızı öğrenebilir miyiz?

A.M.M. : Moskova dışında Bolşevo denilen bir yerde kaldım, diğerinin adı Tarasovka'ydı. Ötekinin adı neydi unuttum, dur bakayım... Saliçinogorsk. Başka bir yerde kalmadım, sadece üç "çocuk evi"nde kaldım.

M.N.K. : Bütün bu evlerde yalnızca İspanyollar kalıyordu ve hepsinde koşullar aynıydı öyle mi?

A.M.M. : Evet, yalnızca İspanyollar vardı, koşullar hep aynıydı ve çok iyiydi.

M.N.K. : Söz koşullardan açılmışken, aldığınız eğitim hakkında ne düşünüyorsunuz? Çünkü siz Sovyetler Birliği'nde eğitim gördünüz.

A.M.M. : Evet.

M.N.K. : Bu sizin için bir fırsat mıydı, yoksa...

A.N.M. : Evet bunun büyük bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Birçoklarının kardeşleri İspanya'da kalmışlardı ve hiçbir eğitim göremediler. Bizlere okumamız ve meslek sahibi olmamız için tüm imkânlar sağlandı, bu konuyu çok ciddiye aldılar. Buna karşın, "çocuk evleri"nden çıktıktan sonra oraları hatırlamak istemeyeceğimizi düşünüyorduk, ama ben İspanya'yı çok özlememize karşın o yılların çok güzel olduğunu düşünüyorum.

M.N.K. : Bu normal sanırım, herkes geçmişini özler öyle değil mi?

A.N.M. : Evet, evet.

M.N.K. : Peki eğitiminiz nasıl oldu? Rusça'yı baştan mı verdiler... nasıl oldu?

A.N.M. : Bize İspanyolca, edebiyat, dilbilgisi v.s. öğretiyorlardı ve yavaş yavaş Rusça'ya başladılar, sonra sanırım yedinci ya da sekizinci sınıfta filan, artık Ruslar'la aynı okula gidiyorduk. Bir devlet okuluydu ama sınıfımızda yalnızca İspanyollar vardı.

M.N.K. : Özel bir sınıftı yani.

A.M.M. : Evet ama öğretmenlerimiz artık Rus'tu.

M.N.K. : Sonra eğitiminizi nasıls sürdürdünüz?

A.M.M. : Onuncu sınıfı bitirdim ve Lenin Eğitim Enstitüsü'ne girmeye karar verdim. Biyoloji bölümüne kaydoldum ama kimya dersi zor geldiği için orayı bıraktım ve İspanyolca bölümüne geçtim. Orada yalnız kalmak istemeyen diğer iki İspanyol kızla birlikte geçtik. O bölümü bitirdim.

M.N.K. : Hangi yılda oluyor bunlar?

A.M.M. : 1949 yılında girdim 1953 yılında mezun oldum. 1953 yılından bu yana öğretmenlik yapıyorum.

M.N.K. : İspanyolca öğretmenliği yapıyorsunuz.

A.M.M. : Evet İspanyolca.

M.N.K. : Peki hep aynı yerde mi çalıştınız.

A.M.M. : Hayır, ilk önce Teknik Enstitüde çalıştım, pardon önce Tiflis'te Yabancı Diller Enstitüsünde çalıştım, sonra orada İspanyolca bölümü kapatıldı ve Teknik Enstitü kütüphanesinde çalıştım. Sonra 1961 yılında Tiflis Üniversitesine geçtim ve o günden beri aynı bölümdeyim.

M.N.K. : Peki Gürcistan nasıl girdi yaşamınıza, demin Moskova'dan söz ediyorduk, birden Tiflis'e geçtik. Bu nasıl oldu?

A.M.M. : Mezun olduğumuzda, üç İspanyol kız, rektörümüzle görüştük ve İspanyol olduğumuz için, bizi iklimi ülkemizin iklimine benzeyen bir yere yollamalarını istedik.

M.N.K. : Çok hoş...

A.M.M. : Bunun üzerine rektör tayinimizi İspanya iklimine benzer bir iklimi olan Dağıstan'a yaptı.

M.N.K. : Dağıstan'a!

A.M.M. : Dağıstan'ın bir köyüne, adı Ağul olan bir köydü. Orada Fransızca öğretecektik, ikinci dilimiz Fransızcadı ve orada İspanyolca öğretimi yoktu. Şehir merkezinden köye eşek sırtında gidiliyordu. İki arkadaşım gittiler, ben gitmedim. Dinlenmek için Batum'a gittim, sonra da Tiflis'e döndüm. Tifliste eğitim bakanıyla görüşüm.

M.N.K. : Gürcistan eğitim bakanıyla.

A.M.M. : Evet, Gürcistan eğitim bakanıyla görüşüm, o da Yabancı Diller Enstitüsü Müdürüle görüştü ve kadroyu aldım, işte böyle oldu.

M.N.K. : Sonra sanırım orada evlendiniz.

A.M.M. : Evet orada evlendim, bir kızım oldu, iki torunum var, büyüyorlar ama ben hâlâ genç olduğumu düşünüyorum.

M.N.K. : Gerçekten de gençsiniz.

A.M.M. : İşte böyle.

M.N.K. : Yaşamınıza orada devam ettiniz.

A.M.M. : Evet.

M.N.K. : Pekala, sizin bıraktığınız İspanya'dan neler hatırlıyorsunuz?

A.M.M. : Pek bir şey hatırlamıyorum, yalnızca yaşadığım yeri hatırlıyorum, evimizi, iki yanında böğürtlenler olan, evin önündeki yokuşu, arkadaşlarımı, kümesi hatırlıyorum.

M.N.K. : Savaşla ilgili bir şey hatırlamıyor musunuz?

A.M.M. : Yalnızca bombardımanları hatırlıyorum. Çok korkardım.

M.N.K. : Sizin köyünüz de bombalanmış mıydı?

A.M.M. : Hayır ama, bomba sesleri duyulurdu.

M.N.K. : Patlama seslerini duyardınız yani.

A.M.M. : Evet, hatta 1941 yılında İkinci dünya savaşı başladığında benim için çok kötü olmuştu. Çok korkuyordum, sirenler çalıyordu, sığınaklara kaçıyoruz. Bu olaylar beynime kazınmıştı, Moskova'daydım ve çok korkuyordum.

M.N.K. : O halde sizin köyünüzde de bir şeyler yaşanmıştı.

A.M.M. : Bizim köyde değil ama çevrede Asturias'ta birçok şey olmuştu.

M.N.K. : Biraz önce Stalin'den söz etmişsiniz. Onu o zaman nasıl görüyordunuz, şimdi nasıl görüyorsunuz?

A.M.M. : Bak, salonlarımızda tüm parti yöneticilerinin resimleri vardı, tüm hükümet üyelerinin resimleri vardı. İçlerinden yalnızca Stalin'i severdik. Diğerlerin gözlerine patates parçaları, burunlarına havuçlar yapıştırırdık. Stalin'e yapmazdık, o bizim için adeta bir puttu.

M.N.K. : Çocukluk kahramanınızdı öyle mi?

A.M.M. : Evet, gerçi sabah akşam onun reklamını yapıyorlardı ama... sonuçta herkes onu seviyordu. Biraz daha büyüdüğümde, bir gün enstitüdeyken onun ölüm haberini aldık. Sicim gibi gözyaşı döktük.

M.N.K. : Gerçek gözyaşları mı?

A.M.M. : Evet, yalnız ben değil, herkes ağladı.

M.N.K. : Peki daha sonra, herşey bitip ülke açıldıktan sonra neler hissettiniz, hâlâ aynı şeyleri mi hissediyorsunuz?

A.M.M. : Doğrusu Tiflis'e zararı büyük olmuştur. Her evden biri tutuklanmıştır derler. Yine de ne bileyim, ben onun hakkında yine de olumlu düşünüyorum galiba... Bu benim kişisel görüşüm...

M.N.K. : Tabi tabi, ben kişisel görüşünüzü sordum zaten, yoksa bu konuda çok çeşitli fikirler ve kitaplar var.

A.M.M. : Her hükümet ve her başkan kendine göre birşeyler yapıyor işte...

M.N.K. : Şimdi üzerinden bunca zaman geçtikten sonra, Sovyetler Birliğine alışmanız kolay olmuş muydu?

A.M.M. : Evet benim için kolay olmuştu.

M.N.K. : Bu, bazı çocumyan için kolay olmamıştı anlamına mı geliyor?

A.M.M. : Doğrusu, “çocuk evleri”nde kalanların bir kısmı okuyamadı, eğitimlerini sürdüremediler ve dışarıya çıkıp bir takım işlerde çalışmak zorunda kaldılar. Savaşa katıldılar, bazı fabrikalarda çalıştılar.

M.N.K. : Bitiriyorum, sizi daha fazla yormayacağım. Bu arada kahveniz de soğuyor.

A.N.M. : Ben soğuk içerim zaten.

M.N.K. : Siz İspanyol olduğunuzun bilincinde olarak o zaman İspanya’yı nasıl görüyordunuz, şimdi nasıl görüyorsunuz? Görüşleriniz değişti mi?

A.M.M. : İspanya’ya ilk geldiğimde çok heyecanlandım. Bu topraklara ilk geldiğimde her ağacın, her karış toprağın benim olduğunu hissetmişim. O dönemde İspanya beni kendine çekiyordu ve dönmek istiyordum. Zaman içinde birkaç kez geldim ve yavaş yavaş, biraz hayal kırıklığına uğradım.

M.N.K. : Bu İspanya iyiden kötüye gitti anlamına mı geliyor?

A.M.M. : Ekonomik açıdan çok daha iyi düzeyde olabilir, ama o... nasıl söylesem, insanlar arasındaki ilişkiler, gençlik, gerçi bu tüm dünyada gözlenen bir olgu ama ben anlayamıyorum. Bu durum bende kötü bir izlenim bırakıyor. Anlıyor musun? Bunun dünyanın her yerinde böyle olduğunu biliyorum.

M.N.K. : Daha az yada daha fazla.

A.M.M. : Evet daha az ya da daha fazla, ama örneğin Gürcistan’la karşılaştırıldığında burada çok daha çarpıcı bu durum.

M.N.K. : O halde gençliğin gidişatı iyi değil diyorsunuz.

A.M.M. : Evet gidişat iyi değil. Tabi bunu yalnızca benim görmemin de fazla bir anlamı yok.

M.N.K. : Peki şu anda Gürcistan’da nasıl yaşıyorsunuz? İspanyol olarak mı, Gürcü olarak mı, iyi mi, mutlu musunuz.

A.M.M. : Yo, yo son dönemde iyi yaşıyoruz diyemem, bu oluşan durum nedeniyle... Fakat bekliyoruz... Umarım yakın olmasa da uzun vadede durum düzeler de torunlarım ve onların torunları iyi yaşar.

M.N.K. : O halde çok ümitli değilsiniz.

A.M.M. : Değilim doğrusu, bu yalnızca Gürcistan'ın sorunu da değil tüm eski Sovyet Cumhuriyetlerinin ve Rusya'nın sorunu.

M.N.K. : Son bir soru, tüm bu konuştuklarımızın üstüne son söz olarak ne söylemek istersiniz?

A.M.M. : Tüm bunların üstüne mi? Nasıl yani?

M.N.K. : Nasıl açıklasam...

A.M.M. : Mutluyum çünkü ailem var, kızım var, torunlarım var. Artık onlar için yaşıyorum, kendim için değil.

M.N.K. : Sizin artık İspanyol pasaportunuz var değil mi?

A.M.M. : Evet.

M.N.K. : O halde İspanya'ya artık İspanyol vatandaşı olarak gidiyorsunuz.

A.M.M. : Evet İspanya'ya artık İspanyol vatandaşı olarak girebilirim.

M.N.K. : Sanırım bitirme zamanı geldi, bilmem sizin sonsöz olarak söyleyeceğiniz birşey kaldı mı.

A.M.M. : Yok, ben sana bol şans ve başarı diliyorum.

M.N.K. : Ben de bu güzel söyleşi için size çok teşekkür ediyorum.

Bu söyleşinin ertesi günü, İspanya Dışişleri Bakanlığı ile Madrid Complutense Üniversitesi işbirliğiyle düzenlenen kursun kapanış töreni yapıldı ve katılım belgelerimizi, Kraliyet Dil Akademisi üyesi, ünlü yazar Alonso Zamora Vicente'nin elinden aldık. Geldiğimiz ülkeler ve isimlerimiz tek tek anons edilerek yapılan kapanış töreninde kurs yetkilileri büyük bir incelik göstererek, bayan Martinez'in kursa İspanya'yı temsilen katıldığını ilan ettiler.

“Tarihin tekerrürden ibaret olduğu ve milletlerin kişiliklerinin değişmediği söylenir. İspanya'nın yakın tarihi bu yargıyı boşa çıkarmıştır. İspanya, bu yüzyılın yarısına kadar, halkı yoksul, yöneticileri beceriksiz, siyasal önderlerin öldürüldüğü ve iç savaşların aralıksız olarak birbirini izlediği bir ülke idi. Son yıllarda durum değişmiştir. Halk zenginleşmiş, kişi başına düşen milli gelir 300 dolardan 3000 dolara çıkmış (4), yeni sanayii kolları kurulmuş, karayolları ağı ve diğer altyapı unsurları geliştirilmiştir. İspanya az gelişmiş bir ülke konumundayken gayri safi milli hasıla açısından dünyada ilk on ülke arasına girmiştir.” (5) İspanya'nın içinde bulunduğumuz yüzyılın son yarısında kaydettiği gelişmede, ülkenin ve insanların son derece zengin kültürel altyapısının da son Cervantes'in, Vicente Blásco Ibanez'in, José Orteg y Gasset'in torunları, yazımın başında da ifade ettiğim gibi, yüzyılın belki de en kanlı iç savaşından çıktıktan sonra siyasi ve ekonomik alanlarda zorlu sınavları başarıyla vermişler ve demokrasi yolunda emin adımlarla ilerlemişlerdir.

Adını XX. yüzyıl düşünce tarihine altın harflerle yazdıran, İspanyol düşünürü José Ortega y Gasset eserlerinde bireyin salt ve kendi başına bulunmadığını, içinde bulunduğu koşullardan soyutlanamayacağını vurgulamıştı. Ona göre bireyin kurtuluşunun yolu içinde bulunduğu koşulların kurtulmasından geçiyordu. Yazar Faro dergisinde 8 Mart 1908 yılında yayımlanan yazısında, kendi toplumu hakkında, bizim toplulumuz için de bir ipucu sayılabilecek şu saptamayı yapmıştı :

“İspanyol halkının siyasi varlığından söz edilemez çünkü, İspanyol aydınlarının sayısı, halk olarak değerlendirilemeyecek kadar küçük bir kitle teşkil etmektedir.” (6)

---

(4) İspanya'nın Avrupa Birliği'ne üye olmasından sonra bu rakam hızla artmış ve günümüzde 1500 ABD Doları düzeyine ulaşmıştır.

(5) Carmen Uriarte, Las Relaciones Hispano-Turcas durante la Guerra Civil Espanola 1936-1939, Ministerio de Asuntos Exieriores Secretaria General Técnica, Madrid, 1995, s. 206.

(6) Juan Marichal, El secreto de Espana, Ensayos de Historia Intelectual y Politica, Santillana S.A. Taurus, Madris, 1995, s. 217.

KAYNAKÇA

Frazer, Ronald, İspanya'nın Kant, İç Savaş Deneyimi (1936-1939), Belge Yayınları, İstanbul, 1981.s

Işık, Neyire Gül, Yeni Bir Üniversite Yine Bir Üniversite, Milliyet Sanat, Sayı : 442, İstanbul, 15 Ekim 1998.

Marichal, Juan, El secreto de Espana, Ensayos de Historia Intelectual y Politica, Santilla S.A. Taurus, Madris, 1995.

Uriarte, Carmen, Las Relaciones Hispano-Turcas durante la Guerra Civil Espanola 1936-1939, Ministerio de Asuntos Exteriores Secretería General Técnica, Madris, 1995.

La Revista de El Mundo, Número 39, 14 Julio 1996.